บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัย มี 5 กลุ่ม ดังนี้

1. ประชาชน
   1.1 ประชาชนทั่วไป
   1.2 ผู้นำที่เป็นทางการ/ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ
2. เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม
3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
   3. 1 สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง-นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง
   3 2 ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง-หัวหน้าศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง
   3.3 หอการค้าจังหวัดตรัง-ประธานหอการค้าจังหวัดตรัง
   3.4 ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดตรัง-ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ
4. ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
   4.1 ร้านอาหาร
   4.2 ร้านขายของที่ระลึก
   4.3 บริการเรือเช่านำเที่ยว
   4.4 บริษัทนำเที่ยว
5. นักท่องเที่ยวชาวไทย

ประชากร

1. ประชาชน

1.1 ประชาชนทั่วไป

ประชาชนทั่วไป ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ใกล้ที่ทำการอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ดังแสดงตามตาราง 3 และภาพประกอบ 2

ตาราง 3 รายชื่อหมู่บ้าน จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน

หมู่ที่	รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
3	ควนตุ้งกู	150
7	นาหละ	95
4	ปากเมง	254
5	ฉางหลาง	237
	รวม	736

ที่มา : ศูนย์ข้อมูล สถิติจังหวัดตรัง 2545

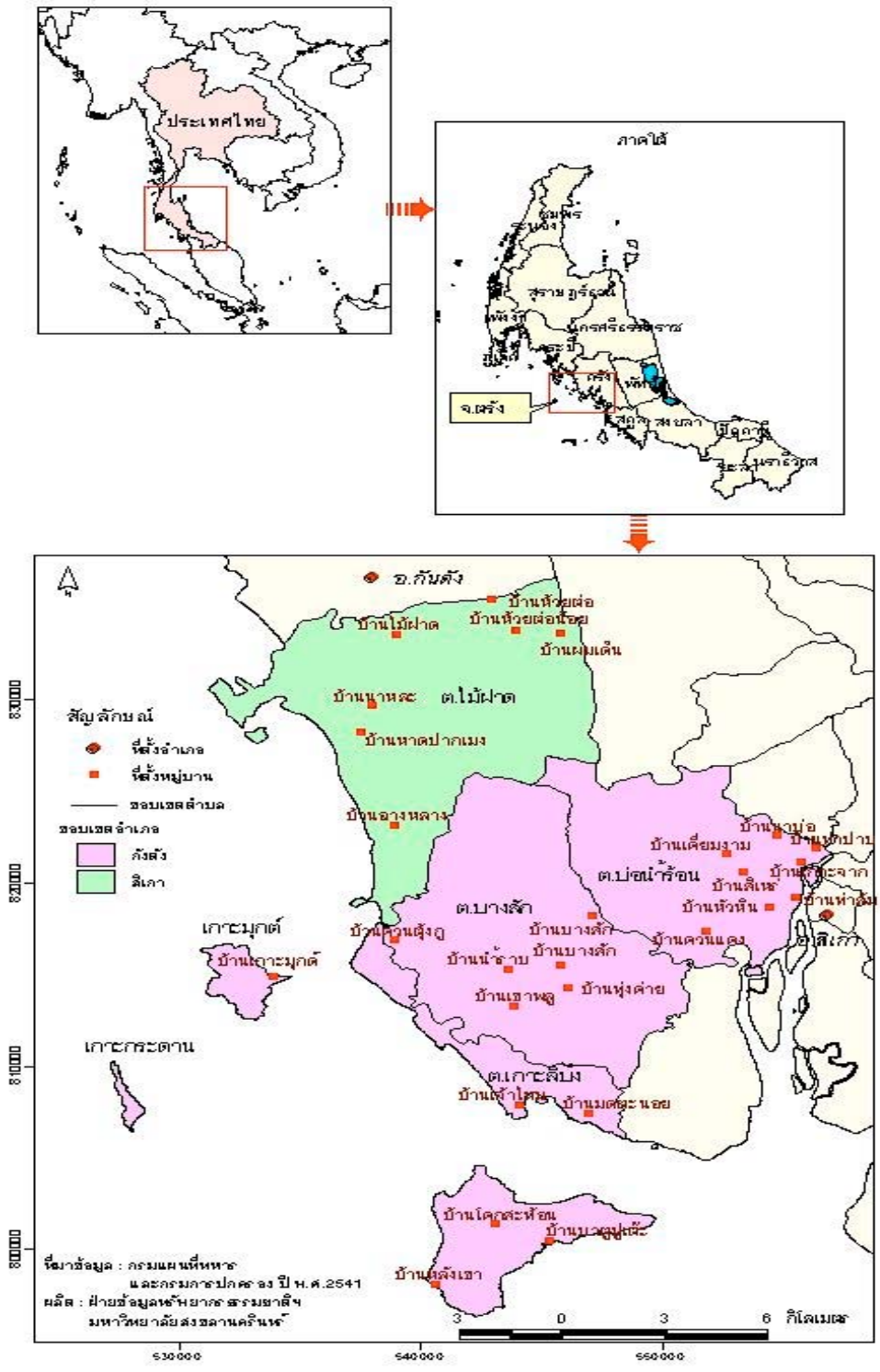

ภาพประกอบ 2 หมู่บ้านรอบอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

ที่มา : ฝ่ายข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2546

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของ Yamane (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544 : 127) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของกลุ่มประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (กำหนดให้ e = 0.05)

เมื่อแทนค่าในสูตรดังกล่าวโดยกำหนด N = 736 และ e = 0.05 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{736}{1+(736x0.05^2)}$$

$$= 260 \text{ ครัวเรือน}$$

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จะใช้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 260 ครัวเรือน

1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยเขียนสลากจากเลขที่บ้านของประชากร ใน 4 หมู่บ้าน จำนวน 736 ครัวเรือน แล้วจับฉลากโดยไม่ใส่กลับสุ่มตัวอย่างขึ้นมาจำนวน 260 ครัวเรือน เมื่อทำการสุ่มตัวอย่างแล้ว ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน

หมู่ที่	รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
3	ควนตุ้งกู	150	52
7	นาหละ	95	34
4	ปากเมง	254	90
5	ฉางหลาง	237	84
	รวม	736	260

1.2 ผู้นำที่เป็นทางการ/ไม่เป็นทางการ ได้แก่

1.2.1 ผู้นำที่เป็นทางการ จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ฝาด ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ฝาด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 บ้านปากเมง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

1.2.2 ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา และอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)

2. เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จำนวน 4 คน

3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำการศึกษาหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 4 หน่วยงาน จำนวนหน่วยงานละ 1 คน ดังนี้

3. 1 สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง-นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง

3 2 ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง-หัวหน้าศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง

3.3 หอการค้าจังหวัดตรัง-ประธานหอการค้าจังหวัดตรัง

3.4 ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดตรัง-ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ

4. ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรง

4.1 ร้านอาหาร จำนวน 2 คน

4.2 ร้านขายของที่ระลึก จำนวน 2 คน

4.3 บริการเรือเช่านำเที่ยว จำนวน 2 คน

4.4 บริษัทนำเที่ยว จำนวน 2 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้นำที่เป็นทางการ/ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และผู้ประกอบการ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Non-probability) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ

5. นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาเที่ยวในบริเวณอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม (ต.ค.2544-ก.ย.2545) มีจำนวน 114,709 คน ย้อนหลังประมาณ 2 ปี ดังแสดงตามตาราง 5

ตาราง 5 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในบริเวณอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม (ต.ค.2544-ก.ย.2545)

ปีพ.ศ.	เดือน	นักท่องเที่ยวชาวไทย
2544	ต.ค.	5,669
	พ.ย.	10,505
	ธ.ค.	7,429
2545	ม.ค.	11,462
	ก.พ	11,466
	มี.ค.	12,136
	เม.ย.	26,784
	พ.ค.	10,711
	มิ.ย	2,694
	ก.ค.	4,768
	ส.ค.	3,615
	ก.ย.	7,402
	รวม	**114,709**

ที่มา : อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง, 2545

5.1 กลุ่มตัวอย่าง

การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของ Yamane (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544 : 127) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของกลุ่มประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (กำหนดให้ e = 0.05)

เมื่อแทนค่าในสูตรดังกล่าวโดยกำหนด N = 114,709 และ e = 0.05 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{114,709}{1+(114,709 \times 0.05^2)}$$

$$= 399 \text{ คน}$$

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accident sampling) โดยผู้วิจัยออกไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

กลุ่มตัวอย่างผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Non-probability) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีมิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ

โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยมีวิธีการเลือก ดังนี้ (โดยการสัมภาษณ์)

1. องค์กรภาครัฐ ที่มีบทบาทหรือมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยว

2. ภาคเอกชนและผู้ประกอบการ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

3. กลุ่มต่างๆ ในชุมชน ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วกลุ่มเหล่านี้เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary survey) เช่น รายงานการวิจัย บทความวิจัย หนังสือ วารสาร รวมถึงการหาข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเตอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาจากการวิจัยภาคสนาม (Field survey) โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง

3. การศึกษาเฉพาะกรณี โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive sampling) หรือตามความเหมาะสมของผู้วิจัย หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือผู้ที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็นดังนี้

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจำนวน 33 ข้อ สร้างเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

มากที่สุด มีค่าความพึงพอใจเท่ากับ 5
มาก มีค่าความพึงพอใจเท่ากับ 4
ปานกลาง มีค่าความพึงพอใจเท่ากับ 3
น้อย มีค่าความพึงพอใจเท่ากับ 2
น้อยที่สุด มีค่าความพึงพอใจเท่ากับ 1

โดยใช้เกณฑ์การประเมินค่าตามแนวคิดของเบส (Best, 1977 : 174) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.35-5.00 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจสูง
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.68-3.34 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจปานกลาง
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 0-1.67 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจต่ำ

ตอนที่ 3 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการสอบถามแบบตรวจรายการ (Check list) จำนวน 12 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ในแต่ละข้อมี 2 ตัวเลือก

ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดได้ 0 คะแนน แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การจัดกลุ่ม คือ

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนกลุ่ม}}$$

$$= \frac{12-0}{3}$$

$$= 4$$

โดยให้เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ความรู้ ความเข้าใจสูง (คะแนนตอบถูกอยู่ในช่วง 9-12)

ความรู้ ความเข้าใจปานกลาง (คะแนนตอบถูกอยู่ในช่วง 5-8)

ความรู้ ความเข้าใจต่ำ (คะแนนตอบถูกอยู่ในช่วง 1-4)

แบบสอบถามสำหรับประชาชน

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ทั้ง 5 ด้าน จำนวน 24 ข้อ โดยให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ ดังนี้

มีส่วนร่วมมาก	3	คะแนน
มีส่วนร่วมปานกลาง	2	คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย	1	คะแนน
ไม่มีส่วนร่วมเลย	0	คะแนน

โดยใช้เกณฑ์การประเมินค่าตามแนวคิดของเบส (Best, 1977 : 174) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.21-3.00 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจสูง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.01-2.00 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 0-1.00 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจต่ำ

2. ประเด็นในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured questionnaire) โดยผู้วิจัยจะกำหนดกรอบประเด็นคำถามไว้อย่างกว้างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการ 2 วิธี คือ

2.1 วิธีใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (Investigator triangulation) ดำเนินการโดยให้ผู้มีประสบการณ์ในด้านการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องและอาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบ จำนวน 3 คน

2.2 วิธีการตรวจสอบด้านข้อมูล (Data triangulation) ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันในคนละกาละเทศะ มาเปรียบเทียบและตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ได้ทำการทดสอบ ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องความเที่ยงตรงของเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงยิ่งขึ้น

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) เป็นการทดสอบความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ ซึ่งผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปทำการทดสอบก่อนปฏิบัติการจริง (Try out) โดยการไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 30 คน จากนั้นได้นำมาทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีของ Cronbach ซึ่งวิธีนี้เรียกว่า “การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient-alpha)” ที่ยอมรับกันจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.70 (วิเชียร เกตุสิงห์, 2530 : 119-120) แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้ง ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ผลของการคำนวณความเชื่อมั่นแบบสอบถามในแต่ละตอนได้ ดังนี้ แบบสอบถามแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 33 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.93 และแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ทั้ง 5 ด้าน จำนวน 24 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.92 จากการทดสอบแบบสอบถามดังกล่าวในครั้งนี้มีความเชื่อมั่นได้อย่างเพียงพอ ซึ่งถือว่าเป็นที่ยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาพื้นที่ที่จะทำการเก็บข้อมูล และทำการนัดหมายกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาไว้ล่วงหน้า

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามที่เตรียมไว้ไปสอบถามกลุ่มตัวอย่าง

3. ตรวจสอบแบบสอบถามในเรื่องของความถูกต้องและความสมบูรณ์

4. นำแบบสอบถามที่ได้มาทำการวิเคราะห์

5. กรณีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนเช่นเดียวกับการใช้แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative analysis) จะทำการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window (Statistical Packager for the Social Sciences) และสถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติร้อยละ ใช้สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ส่วนค่าเฉลี่ย สำหรับอธิบายระดับความพึงพอใจ และระดับการมีส่วนร่วม

ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงลึก โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาจัดระเบียบข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลโดยวิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและเชื่อถือได้หรือไม่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2543 : 129)